

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014–2020

MUNDANI

FÜR WELTBÜRGER
VON MORGEN
PRO SVĚTOOBČANY
ZÍTŘKA

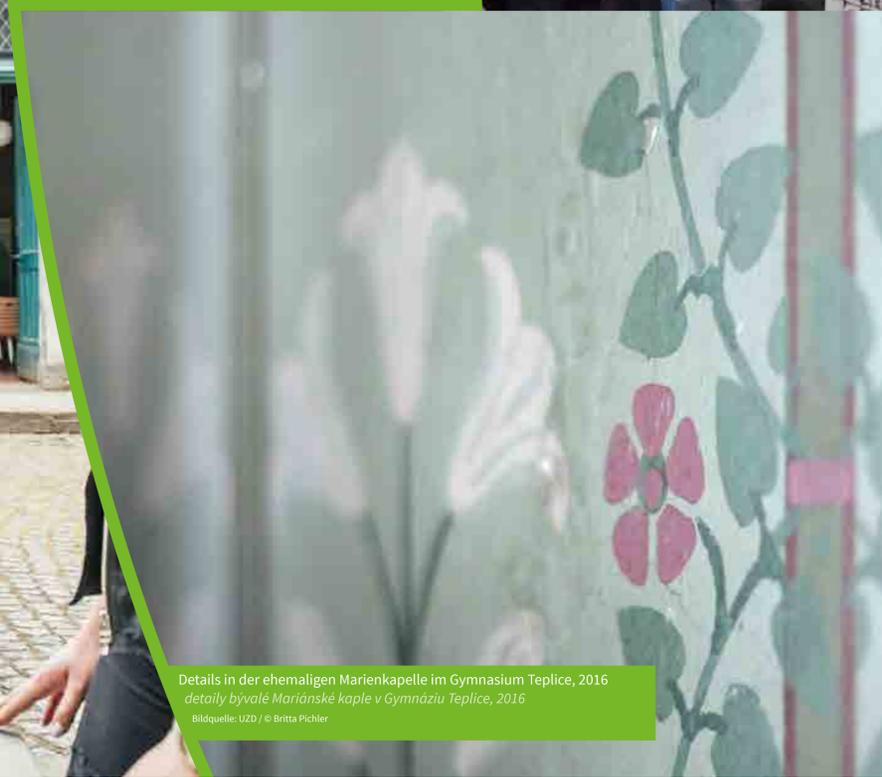

Details im Torhaus auf dem stillgelegten Äußeren Matthäusfriedhof, 2016
detaily Torhausu na zrušeného Vnějšího hřbitově sv. Matouše, 2016
Bildquelle: UZD / © Britta Pichler

Schüler an einem Mundani-Projekttag in Dresden.
Žáci během projektového dne Mundani v Drážďanech.
Bildquelle: UZD / © Gauthier Saillard (unten)

Abschluss eines Mundani-Projekttags in der Marienkapelle in Teplice.
Ukončení projektového dne Mundani v Mariánské kapli v Teplicích
Bildquelle: Gymnasium Teplice (oben)

Details in der ehemaligen Marienkapelle im Gymnasium Teplice, 2016
detaily bývalé Mariánské kaple v Gymnáziu Teplice, 2016
Bildquelle: UZD / © Britta Pichler

Mundani ist ein deutsch-tschechisches Projekt für junge Leute, das die großen Themen der Menschheit zur Debatte stellt: Frieden, Gerechtigkeit und Umwelt. Die Projektorte – eine ehemalige Klosterkapelle und das Torhaus eines stillgelegten Friedhofs – sind ungewöhnlich und spannend. Sie sind bewusst gewählt und ihre bewegte Geschichte erzählt authentisch von Krieg, Vertreibung und der Chance auf einen Neubeginn.

Das Torhaus des stillgelegten Äußeren Matthäusfriedhofs in Dresden und die ehemalige Kapelle des früheren Klosters der Barmherzigen Schwestern des Hl. Karl Borromäus im heutigen Gymnasium Teplice wurden im Rahmen des Projekts Mundani saniert und restauriert.

Projektpartner sind das Gymnasium Teplice und der Verein Umweltzentrum Dresden e. V.

Das Gesamtprojekt wird mit Mitteln der Europäischen Union gefördert.

Mundani je česko-německý projekt pro mladé lidi, který předkládá k diskusi velká témata, která hýbou lidstvem: mír, spravedlnost a životní prostředí. Místa realizace projektu - bývalá klášterní kaple a bývalá budova vstupní brány zrušeného hřbitova - jsou neobvyklá a zajímavá zároveň. Byla vybrána záměrně, neboť jejich dějiny autenticky reflektují války, vyhnání i naději na nový počátek.

V rámci projektu Mundani byly rekonstruovány a opraveny budova vstupní brány (tzv. Torhaus) někdejšího Vnějšího hřbitova sv. Matouše v Drážďanech a bývalá kaple někdejšího kláštera milosrdných sester sv. Karla Boromejského v dnešním Gymnáziu Teplice.

Projektovými partnery jsou Gymnasium Teplice a spolek Umweltzentrum Drážďany e.V.

Projekt byl podpořen z prostředků Evropské unie.

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014–2020

ZUR GESCHICHTE DES ÄUSSEREN MATTHÄUSFRIEDHOFS Z HISTORIE VNĚJŠÍHO HŘBITOVA SV. MATOUŠE

Zustand des Torhauses, 1991
Torhaus, stav 1991
Bildquelle: SLUB / Deutsche Fotothek, © André Raus

Hofseite des Torhauses, 2014
Torhaus, pohled ze dvora, 2014
Bildquelle: UZD / © Jörg Simanowski

Bis heute ist der Äußere Matthäusfriedhof in Dresden wenig bekannt. Dabei sind seine Entstehung, Geschichte und Bauwerke durchaus bemerkenswert. 2015 ist der alte Friedhof in aller Munde gewesen, als die ABC-Tische des Umweltzentrums ihn erstmals zu einem Begegnungsort für Dresdner und Asylsuchende machten.

Erfahren Sie in der Ausstellung mehr über die Geschichte, die Gegenwart und Zukunft des stillgelegten Friedhofs.

An dieser Stelle soll allen gedankt werden, die zum Gelingen der Ausstellung beigetragen haben. Besonderer Dank gilt Christiane Schastok, eine Kunsthistorikerin, die akribisch die Geschichte des Friedhofs recherchiert hat.

Vnější hřbitov sv. Matouše v Drážďanech je dodnes nepříliš známý. Přitom však jeho vznik, historie a stavební prvky jsou rozhodně pozoruhodné. V roce 2015 mluvili o starém hřbitově všichni, neboť Umweltzentrum jej tehdy v rámci tzv. ABC-stolů poprvé otevřelo pro setkávání obyvatel Drážďan s uchazeči o azyl.

Díky této výstavě se dozvíte více o dějinách, přítomnosti i budoucnosti někdejšího hřbitova.

Na tomto místě bychom rádi poděkovali všem, kteří přispěli ke zdaru výstavy. Zvláštní dík patří Christiane Schastok, kunsthistoričce, která velice pečlivě pátrala po historii hřbitova..

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014 – 2020

LAGE UND UMGEBUNG DES FRIEDHOFS POLOHA A OKOLÍ HŘBITOVA

In den Jahren 1845 bis 1849 wurde das Palais Brühl-Marcolini in der Friedrichstadt zum Stadtkrankenhaus umgebaut. Die Friedrichstadt befand sich insgesamt in einem wirtschaftlichen Aufschwung, was sich auch am Bevölkerungszuwachs deutlich zeigte. Der bestehende Innere Matthäusfriedhof aus dem Jahre 1725 wurde zu klein. All dies erforderte dringend den Bau eines neuen Begräbnisplatzes. Daher wurde 1850 die Begräbnisanlage „Äußerer Matthäusfriedhof“ geplant und 1851 errichtet.

Wie aus Ratsarchivakten von 1850 hervorgeht, kaufte die Friedrichstädter Kirchgemeinde ein Teilstück des Kammerguts Ostra für 1.800 Thaler vom Königlich Sächsischen Staatsfiskus.

Der zum Friedhof führende Weg wurde laut dem „Namensbuch der Straßen und Plätze Dresdens“ von Adolf Hantzsch 1892 in Friedrichstädter Friedhofsweg und erst einige Jahre später (1900) in Bremer Straße umbenannt.

Das Gelände des Friedhofs zwischen Alberthafen und Bremer Straße lag bzw. liegt nach wie vor inmitten eines Gewerbegebiets.

Ab 1917 siedelten sich – nach der Auflösung des Ostravorwerks – entlang der Bremer Straße verschiedene Unternehmen an. Die vorwiegend im Holzhandel tätigen Betriebe nutzten das Gelände hauptsächlich als Lagerplatz.

In der Zeit des Nationalsozialismus befand sich zwischen 1942 und 1944 gegenüber dem Friedhof auf dem Terrain zwischen Bremer Straße 15 und Hamburger Straße ein Arbeitslager für "Ostarbeiter". Das geht aus der Broschüre "Zwangsarbeiter in Dresden" von Walter Wießner und Reinhardt Balzk hervor. Ein weiteres Ausländerlager, eine Baracke der Firma Seidel & Naumann mit 10 Räumen und 80 Betten, war an der Bremer Straße 25 untergebracht.

Heute haben sich rund um den Friedhof u. a. Speditionsfirmen, Bauunternehmen und Baustoffhandlungen niedergelassen.

V letech 1845 až 1849 byl bývalý palác hraběte Brühla a Marcoliniho v drážďanské čtvrti Friedrichstadt přestavěn na městskou nemocnici. Friedrichstadt právě prožíval hospodářský rozmach, což se výrazně ukazovalo na nárůstu počtu obyvatel. Stávající Vnitřní hřbitov sv. Matouše z roku 1725 začal být malý. To vše nutně vyžadovalo stavbu nového pohřebiště. Proto byl v roce 1850 naplánován a o rok později založen „Vnější hřbitov sv. Matouše“.

Jak vyplývá z dokumentů radničního archivu z roku 1850, odkoupila církevní obec ve Friedrichstadtu za 1800 tolarů od Královské saské státní pokladny část pozemků kamerálního statku Ostra.

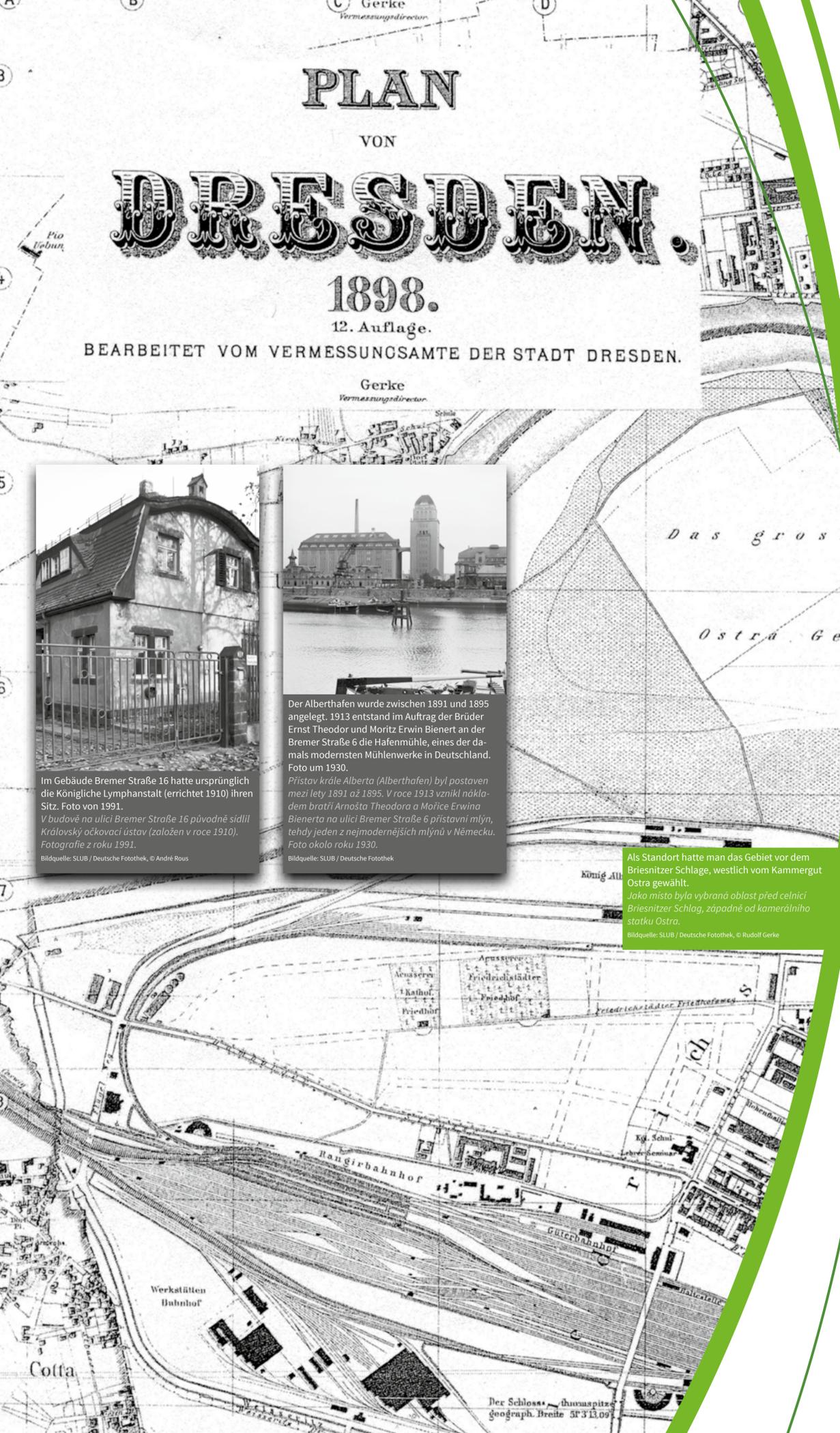
Cesta vedoucí ke hřbitovu byla podle „Seznamu názvů ulic a náměstí Drážďan“ od Adolfa Hantzsche pojmenována v roce 1892 na Friedrichstadtskou hřbitovní cestu (Friedrichstädter Friedhofsweg) a teprve o několik let později (1900) na Brémskou ulici (Bremer Straße).

Areál hřbitova mezi přístavem Alberthafen a ulicí Bremer Straße se rozkládal, resp. se dodnes nalézá uprostřed průmyslové čtvrti.

Od roku 1917 – po zrušení poplužního dvora Ostravorwerk – se podél ulice Bremer Straße usídlily různé podniky. Provozy zabývající se převážně obchodem se dřevem využívaly venkovní plochy hlavně jako skladiště.

V období nacionálního socialismu – mezi lety 1942 a 1944 – se podle publikace „Dělníci na nucených pracích v Drážďanech“ od Waltera Wießnera a Reinhardta Balzka nacházel naproti hřbitovu na ploše mezi ulicí Bremer Straße 15 a ulicí Hamburger Straße pracovní tábor pro dělníky z východu („Ostarbeiter“). Další tábor pro cizince, barák – 10 místností, 80 postelí – firmy Seidel & Naumann, byl umístěn v čísle Bremer Straße 25.

Dnes nalezneme okolo hřbitova m.j. spediční firmy, stavební podniky a prodejny stavebnin.

Der Alberthafen wurde zwischen 1891 und 1895 angelegt. 1913 entstand im Auftrag der Brüder Ernst Theodor und Moritz Erwin Bienert an der Bremer Straße 6 die Hafenschleuse, eines der damals modernsten Mühlenwerke in Deutschland. Foto um 1930.

Přístav krále Alberta (Alberthafen) byl postaven mezi lety 1891 až 1895. V roce 1913 vznikl nákladem bratří Arnošta Theodora a Morice Erwina Bienerta na ulici Bremer Straße 6 přístavní mlýn, tehdy jeden z nejmodernejších mlýnů v Německu. Foto okolo roku 1930.

Bildquelle: SLUB / Deutsche Fotothek

Als Standort hatte man das Gebiet vor dem Briesnitzer Schläge, westlich vom Kammergut Ostra gewählt.

Jako místo byla vybraná oblast před celníci Briesnitzer Schlag, západně od kamerálního statku Ostra.

Bildquelle: SLUB / Deutsche Fotothek

Im Gebäude Bremer Straße 16 hatte ursprünglich die Königliche Lymphanstalt (errichtet 1910) ihren Sitz. Foto von 1991.

V budově na ulici Bremer Straße 16 původně sídlil Královský očkovač ústav (založen v roce 1910). Fotografie z roku 1991.

Bildquelle: SLUB / Deutsche Fotothek, © André Rous

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014–2020

Fassade von der Bremer Straße aus, Foto von 1991
fasáda z ulice Bremer Straße, fotografie z roku 1991
Bildquelle: SLUB / Deutsche Fotothek, © André Rous

DAS TORHAUS TORHAUS

Carl Adolph Traugott Canzler (geb. 29.09.1818 in
Bautzen; gest. 01.03.1903 in Dresden)
Carl Adolph Traugott Canzler (nar. 29.09.1818 v
Budyšině; zemř. 01.03.1903 v Dráždanech)
Bildquelle: Dr. Ernst Canzler, privat

EINE HALLE FÜR DIE TOTENFEIER

Bereits 1850 wurden aus hygienischen Gründen die Stadtgemeinden durch Gesetz verpflichtet, „auf jedem Begräbnisplatz für eine Todtenhalle zu sorgen ...“ (Gesetz- und Verordnungsblatt für das Königreich Sachsen, Nr. 52, S. 183).

Nach wiederholten Verhandlungen in der Stadtverordnetenversammlung beschlossen die städtischen Vertreter laut Protokoll der Stadtverordneten zu Dresden vom 04.04.1860 mit einer Gegenstimme die Ausschreibung eines derartigen Gebäudes.

Mit dem Bau einer Parentationshalle (Aufbahnhalle) wurde der Architekt Carl Adolph Traugott

Canzler beauftragt. Canzler, ein Schüler Gottfried Sempers, war letzter Oberlandbaumeister und damit landesweit der höchste Beamte seiner Zeit. Sein wichtigstes Werk war der Umbau des alten Zeughauses zum Museum Albertinum (1889) im Stil der italienischen Hochrenaissance.

Sein Entwurf der Parentationshalle mit kleiner Wohnung für den Totenbettmeister (Bestatter) sowie einer Leichenkammer wurde 1861 realisiert. (Deutsche Bauzeitung - DBZ 1903, 37. Jg., Nr. 23, S. 146 f.)

SÍŇ PRO POHŘEBNÍ OBŘADY

Již v roce 1850 měly městské obce zákonnou povinnost „zajistit na každém pohřebišti umrlčí komoru (...).“ (Věstník zákonů a vyhlášek Království saského, č. 52, str. 183.)

Po opakovaných jednáních na schůzích členů městské rady se zástupci města podle Protokolu radních města Drážďan ze dne 04.04.1860 rozhodli s jedním hlasem proti pro vypsání soutěže na takovouto budovu.

Stavbou síně, ve které by byli zesnulí vystavováni na márách, byl pověřen architekt Carl Adolph Canzler. Canzler, žák Gottfrieda Sempera, byl poslední vrchní zemský stavitel a tím nejvyšší úřed-

ník své doby v celé zemi. Canzler vytvořil řadu staveb v Dráždanech a Sasku, často ve spolupráci s dalšími kolegy.

Jeho nejdůležitějším dílem byla přestavba staré zbrojnice na muzeum Albertinum (1889) ve stylu vrcholné italské renesance.

Jeho návrh pohřební obřadní síně s malým bytem pro pohřebníka a márnici byl realizován v roce 1861. (DBZ 1903, 37. ročník., č. 23, str. 146 n.)

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014 – 2020

DAS TORHAUS TORHAUS

Fassadenansicht aus Richtung Bremer Straße, 2002
pohled na fasádu z ulice Bremer Straße, 2002
Bildquelle: UZD

1875 wurde die Rückseite des Gebäudes um einen
weiteren, flach gedeckten Bau trakt erweitert. Foto
von 2017.

V roce 1875 byla zadní strana budovy rozšířena o
další stavební trakt s plochou. Fotografie z roku
2017.

Bildquelle: UZD / © Gauthier Saillard

Im Innern sind die Wände mit Malerei verziert und
der offene Dachstuhl zeigt die Konstruktion des
Holzgebälks. Foto von 2016.

V interiéru jsou stěny zdobeny malbami a otevřený
krov ukazuje trámovou konstrukci. Fotografie z
roku 2016.

Bildquelle: UZD / © Britta Pichler

BAULICHE GESTALTUNG

Der nahezu symmetrisch angeordnete, eingeschossige Baukomplex setzt sich aus einem mit einem kleinen Glockenturm und Kreuz bekrönten, höheren Mitteltrakt (heute sogenanntes Torhaus) mit Staffelgiebel und zwei angrenzenden Seitenflügeln zusammen und wird mit Giebeldächern abgeschlossen. Der linke Flügel beherbergte die Wohnung für den Totenbettmeister, im rechten war die Leichenkammer untergebracht.

Die Gestaltung mit ihren Staffelgiebeln, spitzbogig ausgeführten Fenstern und Portalen sowie Rosettenfenstern, Fialen bzw. Zierzinnen zeigt

Anklänge an gotische Stilelemente. Das Torhaus gehört damit zu den wenigen neugotischen Gebäuden in Dresden.

Nach 1993 wurden die ehemalige Parentationshalle sowie Grabanlagen vom Verein „Arbeit und Lernen Dresden e. V.“ rekonstruiert und saniert. Hierbei leisteten ABM-Kräfte in einer geförderten Maßnahme einen wertvollen Beitrag zum Erhalt der alten Bausubstanz und bewahrten so das Baudenkmal vor dem Verfall.

STAVEBNÍ ÚPRAVY

Takřka symetricky uspořádaný, jednopatrový stavební komplex se skládá ze středního traktu s malou zvoničkou a křížem završené vyšší vstupní budovy s bránou (takzvaný Torhaus) se stupňovým štítem a dvou sousedních postranních křídel, uzavřených sedlovou střechou se štíty. V levém křídle se nacházel byt pohřebníka, v pravém byla umístěna márnice.

Úprava se stupňovitými štíty, okny a portály, provedeními se špičatou klenbou, a také okny s rozetami, fiálami a ozdobným cimbuřím ukazuje

náznaky gotických stylových prvků. Vstupní budova s branou tak patří k několika málo novogotickým stavbám v Drážďanech.

Po roce 1993 byla bývalá hřbitovní obřadní síň a areál hřbitova rekonstruovány a opraveny spolkem „Arbeit und Lernen Dresden e.V.“. Zde významně přispěli nezaměstnaní, kteří zde z pověření pracovního úřadu výrazně pomohli starou budovu zachovat a zamezili tak chátrání této stavební památky.

DIE ERWEITERUNG DES FRIEDHOFS ROZŠÍŘENÍ HŘBITOVA

Aufgrund der zunehmenden Belegung wurde das Friedhofsgelände in den Jahren 1865 und 1880 erweitert. 1904 umfasste es eine Fläche von 56 000 m².

Angesichts der vermehrten Verwaltungsaufgaben sowie notwendiger Instandhaltungsarbeiten und Aufsichtspflichten wurde die Einrichtung von Amträumen und Wohnungen für das Friedhofspersonal erforderlich. Vor diesem Hintergrund beschloss der Kirchenvorstand der Matthäusgemeinde die Neugestaltung des Friedhofs. Im Oktober 1904 wurde dazu ein Wettbewerb ausgelobt.

Dem Preisgericht gehörten so renommierte Architekten wie Hofbaurat Gustav Fröhlich, der Direktor der Kunstgewerbeschule Prof. William Lossow und der spätere Baudirektor und Leiter des Hochbauamts der Stadt Hamburg Prof. Fritz Schumacher an. Bis zum Einsendeschluss waren insgesamt 44 Entwürfe eingegangen (DBZ 1904, 38. Jg., Nr. 102, S. 644). Von den preisgekrönten Konkurrenzentwürfen wurde keiner umgesetzt. Stattdessen gelangte die Planung des Architekten Johannes Bollert zur Ausführung. Er erarbeitete gemeinsam mit dem Bauausschuss die endgültige Fassung des Entwurfs der Friedhofsanlage.

In einer Denkschrift umriss Bollert folgende Leitgedanken zum Bauvorhaben: „Unsere Friedhöfe sollen nicht Massengräber sein und die Trauer der Besucher durch diesen Eindruck verschärfen, sondern sie sollen auch eine Erholungsstätte sein für die Angehörigen der Toten, eine Erholungsstätte zu ernsten Betrachtungen, die aber so ausgestattet sein soll, daß das Gemüt mit dem Tode versöhnt wird und weniger der Gedanke des Todes als der Erlösung und Auferstehung zum ewigen Leben in der schönen Umgebung von Baum und Strauch, Rasen und Gebüsch das Herz beschleicht.“ (Bericht über das kirchliche Leben der Matthäusgemeinde zu Dresden-Friedrichstadt, S. 5)

Dementsprechend sah die neue, großzügige Gestaltung des Friedhofs einen parkartigen Charakter vor. Jedoch wurden 1905 wegen Geldknappheit lediglich die Begräbnisstätten entlang der Bremer Straße mit einer Sandsteinmauer eingefriedet und der Haupteingang sowie das sogenannte „Beamtenhaus“ mit der Kanzlei errichtet.

Z důvodu rostoucího využívání byl areál hřbitova v letech 1865 a 1880 rozšířen. V roce 1904 se rozkládal na ploše 56 000 m².

Vzhledem k nárůstu úředních úkonů a nutné údržby a hlídání bylo nutno postavit kanceláře a byty pro personál hřbitova. Za těchto okolností se představenstvo farní obce sv. Matouše rozhodlo pro novou úpravu hřbitova. V říjnu 1904 byla proto vypsána soutěž.

K porotě patřili tak renomovaní architekti jako dvorní stavební rada Gustav Fröhlich, ředitel uměleckoprůmyslové školy prof. William Lossow a pozdější stavební ředitel a vedoucí úřadu pozemního stavitelství města Hamburgu prof. Fritz Schumacher. Do uzávěrky přišlo celkem 44 návrhů. (DBZ 1904, 38. ročník., č. 102, str. 644). Z oceněných konkurenčních návrhů nebyl realizován žádný. Namísto toho byl proveden plán architekta Johanneše Bollerta. Ten společně se stavebním výborem vypracoval konečnou verzi návrhu areálu hřbitova.

V pamětním spisu Bollert načrtl následující hlavní myšlenky projektu: „Naše hřbitovy nemají být masové hroby a zostřovat tak tímto dojmem smutek návštěvníků, nýbrž mají být také místem odpočinku rodinných příslušníků zemřelých, místem odpočinku, určeným k vážnému přemítání, které má však být vybaveno tak, aby mysl se smířila se smrtí a srdce nepřepadávala ani tak myšlenka na smrt, jako na vykoupení a zmrtevýchvstání k věčnému životu v krásném prostředí stromů a keřů, travnatých prostranství a houštin.“ (Zpráva o církevním životě farní obce sv. Matouše v Drážďanech-Friedrichstadt, str. 5)

Za těchto předpokladů plánoval nové, velkorysé uspořádání hřbitova s parkovým charakterem. Přesto však bylo v roce 1905 pro nedostatek peněz obezděno pískovcovou zdí pouze pohřebiště podél ulice Bremer Straße a byl postaven hlavní vchod a obytná a správní budova, takzvaný „Úřednický dům“ s kanceláři.

Dieser Entwurf der zentralen Schutzhütte wurde nicht realisiert.
návrh centrálního přístřešku, který však nebyl realizován
Bildquelle: Architektonische Rundschau 23 (1907) 3, Tafel 24

Entwurf eines Wandbrunnens, der ebenfalls nicht realisiert wurde.
návrh nástěnné kašny, který také nebyl realizován
Bildquelle: Architektonische Rundschau 23 (1907) 3, Tafel 24

Realisierter Entwurf des Eingangs am Beamtenhaus
realizovaný návrh vchodu u Úřednického domu
Bildquelle: Deutsche Bauhütte 1905, 9. Jg., Nr. 50, 14.12.1905, o. S.

Gräberplan nach Bollert, Entwurf von 1904

In der Mitte (rote Markierung) ist der 1850 angelegte alte Teil des Friedhofs mit einer zentralen, runden Schutzhütte zu sehen, unten das 1865 und 1880 hinzugekommene Gelände (gelbe Markierung). Das obere Terrain (grüne Markierung) zeigt die Konzeption für den Fall einer nochmaligen Erweiterung des Friedhofs.
plán hrobů podle Bollerta, návrh z roku 1904

Uprostřed (červené značení) můžete vidět v roce 1850 založenou starou část hřbitova s centrálním kulatým přístřeškem, dole areál, o který se hřbitov rozrostl v letech 1865 a 1880 (žluté značení). Areál nahoře (zelené značení) ukazuje koncepci pro případ dalšího rozšíření hřbitova.

Bild: Bericht über das kirchliche Leben der Matthäusgemeinde zu Dresden-Friedrichstadt in den Jahren 1904 bis 1906, hrsg. v. Kirchenvorstand, S. 4.

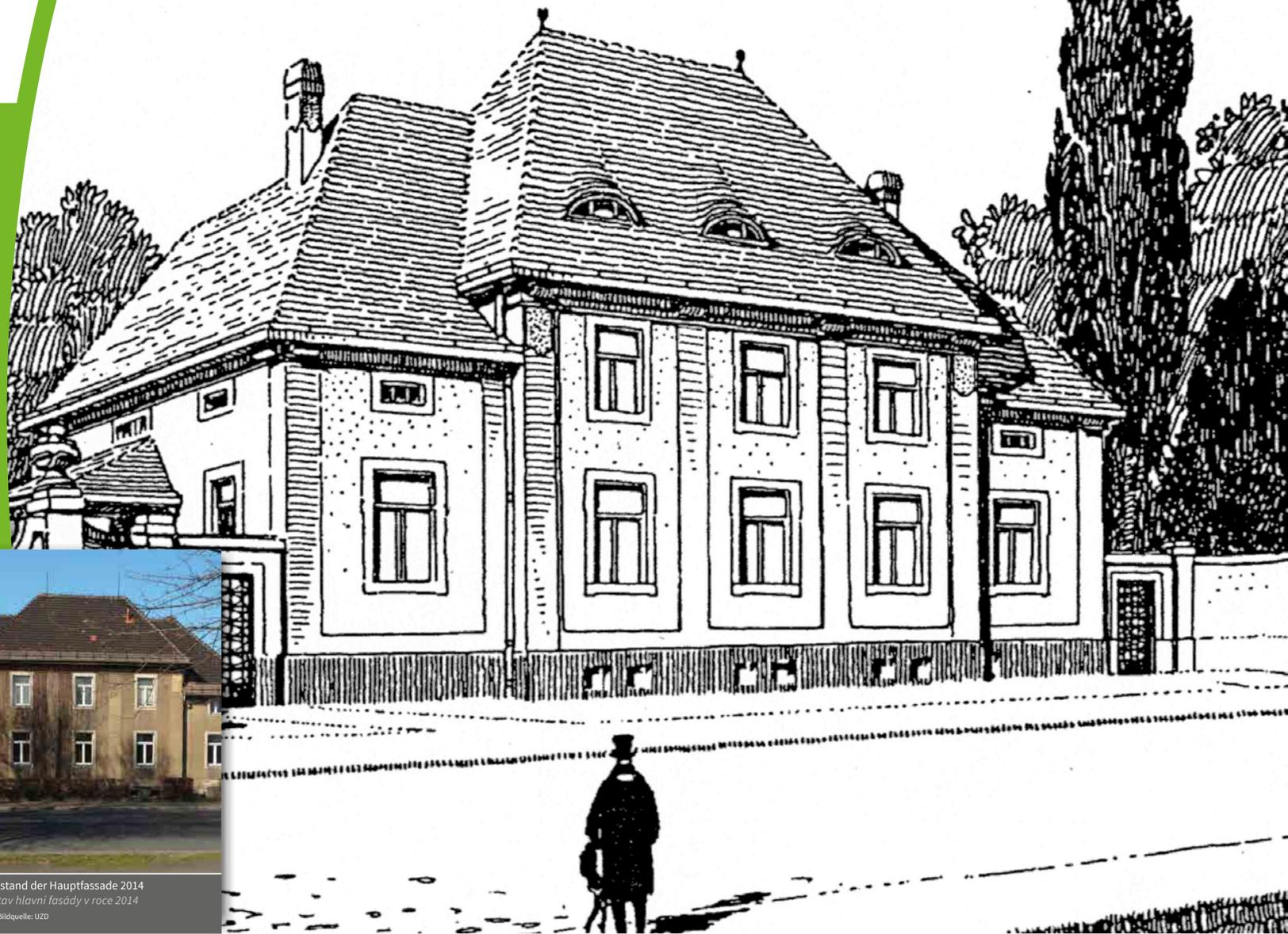
Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014–2020

Entwurf der Hauptfassade des Beamtenhauses
návrh hlavní fasády Úřednického domu
Bildquelle: Architektonische Rundschau 23 (1907) 3, Tafel 24

DAS BEAMTENHAUS ÚŘEDNICKÝ DŮM

Entwurf des Eingangsbereiches am Beamtenhaus
mit Brunnen
návrh vchodové části u Úřednického domu s kašnou
Bildquelle: Deutsche Bauhütte 1905, 9. Jg., Nr. 50, 14.12.1905, o. S.

Entwurf des rückwärtigen Teils des Beamtenhauses
návrh zadní strany Úřednického domu
Bildquelle: Architektonische Rundschau 23 (1907) 3, Tafel 24

Zustand der Hauptfassade 2014
stav hlavní fasády v roce 2014
Bildquelle: UZD

Die Situation im Eingangsbereich, 2017
stav vchodové části v roce 2017
Bildquelle: UZD

Rückseite des Beamtenhauses, 2014
zadní strana Úřednického domu v roce 2014
Bildquelle: UZD

1905 wurde das Beamtenhaus nach Plänen von Johannes Bollert errichtet. Das zweigeschossige Gebäude auf u-förmigem Grundriss mit hohem, ursprünglich mit Fledermausgauben besetztem Walmdach wird von den Eingängen zum Friedhofsgelände flankiert. Die symmetrische, fünfachsige angelegte Hauptfassade ist durch einen hervorspringenden Gebäudeteil in der Mitte (Mittelrisalit) und pfeilerartig hervortretende Mauerstreifen (Lisenen) gegliedert. Die Hauptfassade ist verputzt und besitzt Fenstereinfassungen aus

Sandstein. Stilistisch orientiert sich das Gebäude an den barocken Formen des Friedrichstädter Krankenhauses. Die Rückseite des Bauwerks präsentiert sich als symmetrischer Gruppenbau. Ein zwischen den kurzen Seitenflügeln eingefügter, heute baulich reduzierter Mitteltrakt diente ursprünglich als beheizbarer Geräte- und Arbeitsraum und war mit einem Mansardenwalmdach abgeschlossen.

V roce 1905 byl postaven dům pro úředníky podle plánů Johanna Bollerta. Dvoupatrovou budovu s půdorysem velkého písmene U a s vysokou valbovou střechou, původně osazenou vikýři ve tvaru volského oka, obklopují ze stran vstupy do hřbitovního areálu. Symetricky založená hlavní fasáda o pěti osách je členěna vystupující částí budovy uprostřed (střední rizalit) a pilířovitě vystupujícími pásy zdí (lizeny). Hlavní fasáda je omítnuta a jsou na ní orámování oken z pískovce.

Stylově se budova řídí podle barokních tvarů nemocnice ve čtvrti Friedrichstadt. Zadní strana stavby se představuje jako symetrické uskupení budov. Střední trakt mezi dvěma krátkými postranními křídly, dnes stavebně zredukovaný, sloužil původně jako vytápěná místnost pro nářadí a pracovna a byl uzavřen valbovou střechou s mansardou.

Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj.
Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014–2020

DIE WANDGRABANLAGEN NÁSTĚNNÉ NÁHROBKY

Grabstätte der Familien Reinhold und Bellmann
Die gut erhaltene Grabstätte der Familien Albert Reinhold und Max Bellmann orientiert sich an Formen des Jugendstils und ist nach 1900 entstanden.
Carl Albert Reinhold war Bildhauer im Spezialgebiet architektonischer Schmuck und bis 1903 Konservator in der Skulpturenabteilung der Königlichen Sammlung für Kunst und Wissenschaft.

Hrob rodiny Reinholdovy a Bellmannovy
Dobře zachovalý hrob rodin Alberta Reinholda a Maxe Bellmanna byl vytvořen ve stylu secese a vznikl po roce 1900.

Carl Albert Reinhold byl sochař, věnující se speciální oblasti architektonické výzdoby a do roku 1903 konzervátor v oddělení soch Královských sbírek umění a vědy.

Bildquelle: UZD

Grabstätte der Familie W. Knothe
Das beschädigte, historisierende Wandgrabmal besteht aus einem glatten Sandsteinsockel und einer gequadrerten Wandverkleidung mit flachem Giebelabschluss.
Friedrich Wilhelm Knothe (16.02.1870 – 24.03.1943) war Buttergroßhändler. Sein Geschäft für Butter- und Molkereierzeugnisse in der Schäferstraße 79 führte sein Sohn Friedrich Wilhelm Knothe (*17.10.1898) zunächst weiter. 1939 wechselte er in die Sportbekleidungsbranche.
Er starb beim Bombenangriff auf Dresden am 13.02.1945.

Hrobka rodiny W. Knothe
Poškozený historizující nástěnný náhrobek se skládá z hladkého pískovcového podstavce a kvádřového obložení s plochým zakončením štítu.
Friedrich Wilhelm Knothe (16.02.1870 – 24.03.1943) byl velkoobchodník s máslem. Jeho obchod s máslem a mlékárenskými výrobky v ulici Schäferstraße 79 vedl jeho syn Friedrich Wilhelm Knothe (*17.10.1898) nejprve dále. V roce 1939 přestoupil do obchodu se sportovními oděvy.
Friedrich Wilhelm Knothe ml. zemřel při bombardování Drážďan 13.02.1945.

Bildquelle: UZD, © Jörg Simanowski

Blick auf die Wandgräber, 1991
pohled na nástěnné náhrobky, rok 1991
Bildquelle: SLUB / Deutsche Fotothek, © André Rous

Wie aus der „Festschrift zum 200 jährigen Jubiläum der Matthäusgemeinde in Dresden-Friedrichstadt“ von 1930 hervorgeht, wurde mit der ersten feierlichen Beisetzung am 26. Juni 1851 der Friedhof seiner Bestimmung übergeben. Von diesen frühen Grabstätten existiert heute keine mehr. Das älteste noch erhaltene Grabdenkmal stammt von der Familie Zabel aus dem Jahr 1873.

Der Personenkreis, der auf dem Äußeren Matthäusfriedhof bestattet wurde, umfasste vorwiegend Bürger und Gewerbetreibende der nahe gelegenen Wilsdruffer Vorstadt und Friedrichstadt, Verstorbene des nahe gelegenen Krankenhauses sowie Opfer des Ersten und Zweiten Weltkriegs.

Jak vyplývá z „Oslavného sborníku ke 200letému výročí farní obce u sv. Matouše v Drážďanech-Friedrichstadtu“ z roku 1930, byl hřbitov předán ke svému účelu prvním slavnostním pohřbem dne 26. června 1851. Z těchto raných hrobů dnes již žádný neexistuje. Poslední ještě dochovaný náhrobek pochází od rodiny Zabelovy z roku 1873.

Okruh osob, které byly na Vnější hřbitově sv. Matouše pohřbívány, zahrnoval převážně měšťany a živnostníky z nedalekých čtvrtí Wilsdruffer Vorstadt a Friedrichstadt, zemřelé z blízké nemocnice a také oběti 1. a 2. světové války.

ZUM GEDENKEN AN DIE OPFER DER WELTKRIEGE NA PAMÁTKU OBĚTÍ SVĚTOVÝCH VÁLEK

Gräberanlage der Opfer des Ersten und Zweiten Weltkriegs
pohřebiště obětí 1. a 2. světové války
Bildquelle: UZD / © Jörg Simanowski

Die Opfer von Krieg und Gewaltherrschaft haben nach dem Gesetz über die Erhaltung von Kriegsgräbern ein dauerhaftes Ruherecht. Die Anlagen dienen dazu, der Opfer in besonderer Weise zu gedenken und die Erinnerung an die schrecklichen Folgen von Krieg und Gewaltherrschaft wachzuhalten.

GRABANLAGEN FÜR DIE OPFER DER WELTKRIEGE

Auf dem Äußeren Matthäusfriedhof fanden etwa 700 Kriegstote ihre letzte Ruhe. Ein großes Holzkreuz aus dem Jahr 1924 mit der Inschrift „FÜR UNS“ markiert die Gedenkstätte für die gefallenen Soldaten des Ersten und Zweiten Weltkriegs. Auf dem Rasenstück vor dem Kruzifix liegen 44 als Hügelgräber gestaltete Grabstellen mit schlichten Holzkreuzen und Tafeln. Die einheitlichen Holzkreuze tragen lediglich die Namen, das Alter und das Todesjahr der Verstorbenen.

In unmittelbarer Nähe dieser Anlage – im gleichen Gräberfeld der Friedhofsanlage – erinnern 9 schmucklose, in den Boden eingelassene Schrifttafeln aus Granit an die Opfer der ersten Bombenangriffe auf Dresden am 07.10.1944 und am 16.01.1945, darunter sieben Kinder im Alter von 1 bis 9 Jahren sowie 7 unbekannte Tote.

Der erste Angriff auf das Dresdner Stadtzentrum zielte auf die Zerstörung der Bahnanlagen des Friedrichstädter Rangierbahnhofs, das nördlich davon gelegene Industriegebiet sowie den Alberthafen mit dem Kohlebahnhof. Das Bombardement richtete jedoch in den angrenzenden, dicht bebauten Wohngebieten in weit höherem Maße verheerende Schäden an. Insgesamt kamen bei diesem Angriff 270 Menschen ums Leben. Wegen der räumlichen Nähe zu den zerstörten Stadtgebieten wurde auf dem Äußeren Matthäusfriedhof nun erstmals eine Kriegsopfersammelstelle eingerichtet.

Ein erneuter Luftangriff mit 334 Toten traf insbesondere das Hechtviertel, die Friedrichstadt, Cotta, Löbtau und Leutewitz. Abermals diente der Friedhof als Sammelstelle für die Opfer.

Möchte man die Opfer von Krieg und Gewaltherrschaft nach dem Gesetz über die Erhaltung von Kriegsgräbern ein dauerhaftes Ruherecht einräumen, so sind die Anlagen dazu zu gestalten, die Erinnerung an die schrecklichen Folgen von Krieg und Gewaltherrschaft wachzuhalten.

NA PAMÁTKU OBĚTÍ SVĚTOVÝCH VÁLEK

Na Vnějším hřbitově sv. Matouše nalezlo místo svého posledního odpočinku zhruba 700 lidí, kteří zemřeli na válečné útrapy. Velký dřevěný kříž z roku 1924 s nápisem „ZA NÁS“ označuje památník padlých vojáků z 1. a 2. světové války. Na travnaté ploše před křížem leží 44 hrobů upravených jako mohyly s jednoduchými dřevěnými kříži a deskami. Jednotně ztvárněné kříže nesou pouze jméno, věk a rok úmrtí zemřelého.

V bezprostřední blízkosti těchto hrobů – ve stejném oddělení hřbitovního pole – připomíná 9 nezdobených, do země zapuštěných desek z žuly, oběti prvních bombardovacích náletů na Drážďany ve dnech 07.10.1944 a 16.01.1945, mezi nimi sedm dětí ve věku od 1 do 9 let a také 7 neznámých zemřelých.

První útok na centrum Drážďan byl zaměřen na zničení železničního areálu seřadovacího nádraží ve Friedrichstadtu, průmyslové zóny umístěné severně odtud a přístavu Alberthafen s uhlíovým nádražím. Bombardování však způsobilo v sousedících, hustě zastavěných obytných čtvrtích, děsivé škody v mnohem větším měřítku. Celkem přišlo během tohoto náletu o život 270 lidí.

Vzhledem k blízkosti ke zničeným oblastem města bylo na Vnějším hřbitově sv. Matouše zřízeno sběrné místo válečných obětí. Další nálet se 334 mrtvými postihl zejména čtvrti Hechtviertel, Friedrichstadt, Cotta, Löbtau a Leutewitz. Hřbitov opět sloužil jako sběrné místo pro oběti.

Gedenktafel für die Opfer der ersten Bombenangriffe auf Dresden
pamětní deska obětí prvních bombardovacích náletů na Drážďany
Bildquelle: UZD

ZUM GEDENKEN AN DIE OPFER DER WELTKRIEGE NA PAMÁTKU OBĚTÍ SVĚTOVÝCH VÁLEK

Bildquelle: UZD / © Jörg Simanowski

Gedenksteine für sowjetische Kriegsoffer

Drei Gedenksteine kennzeichnen die letzte Ruhestätte von Bürgern der ehemaligen Sowjetunion. Die Opfer waren überwiegend Zwangsarbeiter, die in der Dresdner Rüstungsindustrie eingesetzt waren und aufgrund der harten Arbeitsbedingungen bzw. bei den Luftangriffen ihr Leben verloren. Beigesetzt wurden hier aber auch Mitglieder der Sowjetarmee, die während der Kämpfe um die Stadt starben.

Die Denkmale wurden nach 1945 von der Roten Armee konzipiert. Sie sind mit einer russischen Inschrift, welche die Anzahl der hier Ruhenden und die Todesjahre nennt, sowie dem fünfzackigen Sowjetstern versehen.

UMWELT
ZENTRUM
DRESDEN

Gedenkstein für die Opfer vom 13. Februar 1945

Seit Juni 1993 erinnert ein hoher, frei stehender Gedenkstein aus Postaer Hartsandstein mit der Aufschrift „13. Februar 1945“ an 184 Tote der Bombennacht, die an dieser Stätte ihre letzte Ruhe fanden. Das Denkmal wurde von dem Dresdner Steinmetzmeister und Ingenieur Christian Sieg entworfen und ausgeführt.

TEPLICE

Památníky sovětských válečných obětí

Tři památníky označují místo posledního odpočinku občanů bývalého Sovětského svazu. Oběti byli především dělníci na nucených pracích, kteří byli nasazeni v drážďanském zbrojním průmyslu a přišli o život kvůli tvrdým pracovním podmínkám nebo během náletů. Pohřbeni zde však ale byli také příslušníci Sovětské armády, kteří zemřeli během bojů o město.

Památníky byly navrženy po roce 1945 Rudou armádou. Jsou na nich nápisy v azbuce, které uvádí počet pohřbených osob a rok úmrtí, a pěticípá sovětská hvězda.

Památník obětí 13. února 1945

Od června 1993 připomíná vysoký, volně stojící památník s nápisem „13. únor 1945“, jenž je vytesán do tvrdého pískovce z obce Posta u Pirny, 184 obětí bombardování Drážďan, které zde našly místo svého posledního odpočinku. Památník navrhl a realizoval drážďanský kamenický mistr a inženýr Christian Sieg.

Grabstätte des Gewerkschafters Josef Emerich Ambros und seiner Familie. Ihm zu Ehren wurde unweit vom Äußeren Matthäusfriedhof eine Straße benannt, das „Emerich-Ambros-Ufer“. Hrob odboráře Josefa Emericha Ambrose a jeho rodiny. Na jeho počest byla nedaleko od Vnějšího hřbitova sv. Matouše pojmenována ulice „Emerich-Ambros-Ufer“.

Bildquelle: UZD / © Jörg Simanowski

Gedenkstein für 110 sowjetische Zivilpersonen. Einer der drei Gedenksteine für sowjetische Kriegsoffer auf dem Friedhof. Památník 110 sovětských civilních občanů. Jeden ze tří památníků sovětských válečných obětí na hřbitově.

Bildquelle: UZD / © Jörg Simanowski

Gedenkstein für die Opfer des Bombenangriffs am 13. Februar 1945
památník obětí bombardování 13. února 1945

Bildquelle: UZD / © Jörg Simanowski

Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj.
Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg VA / 2014–2020

Arbeit mit Geflüchteten
práce s uprchlíky
Bildquelle: UZD / © Britta Pichler

EIN FRIEDHOF HAT ZUKUNFT! HŘBITOV S BUDOUCNOSTÍ!

In der Gärtnerei des Umweltzentrums auf dem Äußeren Matthäusfriedhof werden verschiedene Vermehrungsprojekte für seltene Wildpflanzen durchgeführt
v zahradnictví Umweltzentra na Vnějšíh hřbitově sv. Matouše se realizují různé projekty na reprodukci planě rostoucích rostlin
Bildquelle: UZD / © Gauthier Saillard

Schüler beim Mundani-Projekttag im sanierten Torhaus
žáci během projektu Mundani v rekonstruovaném Torhausu
Bildquelle: UZD / © Gauthier Saillard

Schüler während eines Projekttags vor dem Torhaus.
žáci během projektového dne
Bildquelle: UZD / © Jiri Cujan

Schüler an einer Grabstätte für die Opfer von Krieg und Gewaltherrschaft
žáci u hrobu obětí války a diktatur
Bildquelle: UZD / © Gauthier Saillard

EIN ORT DER BEGEGNUNG

Da mit der Zulassung der Feuerbestattung im Jahre 1906 die Zahl der Erdbestattungen zurückging, gab die Matthäusgemeinde zweimal Grundbesitz an Unternehmen ab. So umfasst der Friedhof heute nur noch eine Fläche von ca. 21 190 m² wurde in den 1980er-Jahren stillgelegt.

Seit Juni 2013 ist dem Umweltzentrum Dresden e. V. die Verwaltung und Pflege des Äußeren Matthäusfriedhofs im Rahmen eines Erbbaurechtsvertrags für die kommenden 30 Jahre übertragen.

Der Verein ist damit auch verantwortlich für die bestehenden Grabdenkmale, insbesondere die deutschen und russischen Kriegsgräber- und Ge-

denkstätten für die Opfer des Ersten und Zweiten Weltkriegs.

In Zusammenarbeit mit interessierten Partnern entwickelt das Umweltzentrum Dresden den Äußeren Matthäusfriedhof bewusst zu einem Ort friedlichen Miteinanders von Menschen aller Nationalitäten und Kulturen. Durch Veranstaltungen und Projekte, die Wissen, Toleranz und Weltoffenheit befördern, sollen Bürger aller Altersgruppen angesprochen werden.

Unser Ziel ist es, dass viele Menschen in Dresden den Äußeren Matthäusfriedhof kennen und dabei an NATUR, FRIEDEN, KULTUR und ERHOLUNG denken.

MÍSTO SETKÁVÁNÍ

Poněvadž s povolením pohřbu žehem v roce 1906 klesl počet pohřbů do země, prodal farní sbor sv. Matouše nadvakrát pozemky podnikům. Dnešní hřbitov tak zaujímá plochu cca 21 190 m². Vnější hřbitov sv. Matouše ukončil činnost v 80. letech minulého století.

Od června 2013 je správa a péče o zrušený Vnější hřbitov sv. Matouše přenesena v rámci smlouvy o dědičném právu stavby na následujících 30 let na spolek Umweltzentrum Drážďany. Spolek tak odpovídá za stávající hroby a náhroby, zejména za německé a ruské válečné hroby a památníky obětí První a Druhé světové války.

Ve spolupráci s různými partnery rozvíjí Umweltzentrum Drážďany Vnější hřbitov sv. Matouše vědomě v místo pokojného setkávání lidí všech národů a kultur a zároveň pečuje o stávající přírodní a kulturní statky, jež si zaslouží ochranu. Díky realizaci akcí a projektů na podporu získávání vědomostí, na podporu rozvíjení tolerance a otevřenosti vůči světu tak dochází k oslovování občanů všech věkových skupin.

Naším cílem je, aby Vnější hřbitov sv. Matouše znalo mnoho lidí a přitom si jej spojovali s pojmy PŘÍRODA, MÍR, KULTURA a ODPOČINEK.

